

Gjestehavnen og Sandnes kulturhus.

Kamgarn Spinneri som i 1975 fusjonerte med nabobedriften Sandnes Uldvarefabrik, det som nå er Amfi Vågen. Kulturhuset inneholder to saler, kurs- og konferanselokaler, bibliotek og restaurant. I tillegg finnes det en foajé på 400 m² som brukes til konserter, selskaper og utstillinger.

2. Vågen videregående skole ble åpnet i 2010. Den er tegnet av arkitektkontoret Link arkitektur AS og ligger flott til på vestsiden av Storåna. Elva er åpnet opp igjen fra sjøen og noen hundre meter oppover, og det er anlagt et flott uteareal ved

Vågen videregående skole.

Nygaardshuset.

Dahl. Kommunen fikk satt opp blokken i 1948 for å avhjelpe bolignøden etter krigen. Bygget er oppført i betong i tre etasjer, med lett valmet skifertak og rommer 24 små leiligheter.

5. Krossens Havremølle i Storgt. 26 ble etablert i 1912 av Thomas Lura. Han var snekkerutdannet og hadde drevet med produksjon av furumøbler før han så mulighetene innen mølledrift. I 1920 kjøpte han også Havnegata 8 og anla kraftfôrmølle, og der tok han i 1933 i bruk en 25 m høy kornsilo. Mølledriften stanset i 1988.

Fredheim.

1. Sandnes kulturhus ble offisielt åpnet nyttårsaften 1999. Huset er tegnet av arkitektene Knut Hoem og Ole Tønning. I forkant var det en lang debatt om hvor kulturhuset skulle ligge i byen. Valget falt til slutt på eienommen til Sandnes

Kommunen kjøpte Krossens Havremølle i 1994 og åpnet den som møllemuseum. I dag er anlegget en del av Vitenfabrikken. Maskineriet i Krossens Havremølle står som det gjorde da produksjonen stanset i 1988. Museets utstilling forteller om produksjonen i møllene og historien om Krossens Havremølle.

Vitenfabrikken.

6. Vitenfabrikken er et moderne vitensenter, der publikum blir oppfordret til å delta og å utforske. Gjennom slike interaktive formidlingsmetoder er målet å vekke spesielt barn og unge sin interesse for realfag og teknologi. Nybygget ble tatt i bruk i 2008. Den eldste delen av senteret ble oppført i 1941 som en del av sykkelfabrikken til Jonas Øglænd. Samtidig ble det bygd ei bru mellom nybygget og den eldre delen av sykkelfabrikken, det som i dag er «Huset Vårt». Relieffene på brua er utført av Ståle Kyllingstad. Sykkelfabrikken flyttet til nybygg på Kvål i 1972.

7. Jonas Øglænds plass eller Øglændsparken som kvartalet vest for «Huset Vårt» også blir kalt, ble innkjøpt av en pengegave som firma Jonas Øglænd gav til byen 1939. Plassen ble først opparbeidet til park etter annen verdenskrig. Den er oppkalt etter firmaets leder som døde i 1931. Skulpturene i parken er «Bamse» av Stinius Fredriksen og «Gutter hopper bukk» av Astrid Dahlsveen.

Jonas Øglænds plass.

8. Sandnes idrettspark består av Sandnes stadion for friidrett og fotball, Giskehallen idretts- og svømmehall, tennisanlegg, kunstgrasbane, treningsbaner med gras, flomlysbaner med grus, samt diverse turveier og joggestier i Ormaskogen og rundt Gisketjernet. I parken kan en drive egne aktiviteter eller mer organiserte aktiviteter i regi av lokale klubber og idrettslag.

Gisketjernet med idrettsparken i bakgrunnen.

9. Jungellek i skolegården til Trones skole med mange slengtau brukes av barn både i frikvarterene og utenom skoletida.

10. Kinokino ble våren 2009 etablert som et regionalt senter for kunst og film. Senteret holder til i det gamle Rådhuseteateret som ble tatt i bruk i 1941 til kommunale kontorer, bibliotek og ny kommunal kino. Arkitektene var Sverre Brandsberg Dahl og Gustav Helland. Kinolokalet med 648 sitte-

plasser var et av de vakreste og mest moderne i landet.

Kinokino.

11. Jernbanen ble bygd gjennom Sandnes på slutten av 1870-tallet, og en flott jernbanestasjon ble da anlagt midt i byen. Dette var en del av Jærbanen som Stortinget i 1874 vedtok å bygge mellom Stavanger og Egersund. Den gamle jernbanestasjonen var i bruk til 1955 da ny, stor stasjon kom på Skeiane. Samtidig ble jernbanelinjen ferdigstilt som høybane gjennom byen. Da Sandnes stasjon i 1996 ble flyttet

Jernbanestasjonen ved Ruten.

litt lenger nord til det stedet den er nå, ble dette begynnelsen på nedbyggingen av anlegget på Skeiane. Det første toget gikk fra den nye godsstasjonen på Skjæveland i januar 2008, og året etter kom dobbeltsporet mellom Sandnes og Stavanger.

12. Sandnes folkeskole i Langgata 74, tegnet av Hartvig S. Eckhoff, stod ferdig i 1899 som byens mest staselige bygning, smykket med balustrade, vaser og girlander. Da taket på skolen i 1938 måtte fornyes, ble prydgavler og gesimser fjernet, og bygningen mistet noe av sin storslåtte karakter. Folkeskolen i gamle Sandnes holdt til her fram til 1956 da det kom ny skole på Trones. Ellers har realskolen vært i bygningen, og seinere også gymnaset, handelsskolen og til slutt den kommunale musikkskolen. Sistnevnte flyttet inn på Vågen videregående skole i 2010.

Den gamle folkeskolen i Langgata 74.

13. Pottemakermonumentet i krysset mellom Langgata og Roald Amundsens gate er utført av Erik Haugland i 1965. Vi ser pottemakeren sitte ved dreiebenken. Kjærlige hender former leiren til en perfekt krukke. Dette er en kar som virkelig kan sitt fag, og er stolt av det. Monumentet er en hyllest til alle som har jobbet i potteri- og teglverkindustrien i byen.

Kartet er utgitt av: Sandnes kommune ved park og idrett i samarbeid med oppmålingsseksjonen, Trones og sentrum bydelsutvalg, Sandnes historie- og ættesogelag og Stavanger Turistforening. www.sandnes.kommune.no/friluftsliv

TUR- OG BYDELSKART

TRONES OG SENTRUM

Velkommen på tur i Trones og sentrum bydel

Areal: 2,2 km²
Innbyggere: 7498 (2011)

Trones og sentrum bydel omfatter det meste av gården Trones og det som fram til 1965 var byen Sandnes. I øst grenser bydelen til Gandsfjorden, i sør til Skeiane, i vest til Stangeland og Soma (så vidt det er) og i nord til Lura. Storkommunen Sandnes ble etablert i 1965 da kommunene Høyland og Høle, samt Riskadelen av Hetland kommune ble slått sammen med byen Sandnes som da hadde rundt 4000 innbyggere.

Den eldste bebyggelsen lå på Norestraen. Utover på 1860-tallet begynte folk å etablere seg lenger sør, på det stedet som etter hvert ble kalt Krossen. Det var her Jonas Øglænd etablerte seg i 1868, og i 1871 flyttet Ole Johannes Olson Idland fra Norestraen til den samme krossen. Stedet var med rette et veikryss som mange fortsatt liker å kalle byen. Langgata går nordover til Stavanger, Gjesdalveien østover til Gjesdal og indre bygder, Jærveien sørover til Jæren og Solaveien vestover til Sola. Utover på 1900-tallet var det Krossen-området som ble den sentrale delen i byen Sandnes.

Deler av Sandnes sentrum sett fra Austråttbanen.

14. Sandnes Teglverk, eller Gamla-verket som vi ofte sier i dag, lå under Tronesbakkene sør for det som i dag er Tronesveien. Verket ble kjørt i gang i 1784 som den første større industrivirksomheten i Sandnes. Verket antas å være det første teglverket på Vestlandet, og etter et halvt års drift var det produsert 22 346 takstein og 10 194 murstein. Omkring 1792 startet verket også med potteri. Gamla-verket ble overtatt av O.C. Østraadt i 1903 og nedlagt i 1916.

Pottemakermønumentet.

Fra Norestraen.

15. Norestraen er vanlig betegnelse på bebyggelsen langs Strandgata og fjorden fra Tronesveien i sør til der hvor gata går over jernbanelinja i nord. I dette området lå den eldste bebyggelsen i gamle Sandnes, og fortsatt er det mange flotte, gamle bygninger i området.

16. Varatun ble navnet på eiendommen som gamle Sandnes kommune i 1889 kjøpte av Eivind Jonasson Lura til kommunegård, eller fattiggård som den da ble kalt. Eiendommen på ca. 500 mål var en del av Lura, dvs. Sandnes måtte kjøpe jord fra nabokommunen Høyland for å få det til. I 1893 ble første byggetrinn av våningshus og driftsbygning oppført, og driften kom i gang. Varatun ble etter hvert et stort gårdsbruk, og i 1964 var det på bruket over 60 små- og storfe, 2 hester, 107 svin og 60–70 høns. Kommunegården ble avviklet 1968/69, og en del av Varatun som ble brukt til fyllplass i noen ti-år, ble avviklet i 1990. Fra 1980 var Varatun gård base for parkvesenets driftsavdeling hvor de også hadde gartneri og planteskole. Dette ble gradvis avviklet og driftsavdelingen flyttet til Bulega på Vatne i 2000. Lendeverkstedet ble etablert i låvebygningen i 1984, og i dag nyttes gården som et all-aktivitetshus med bydelshus-fasiliteter.

Varatun gård.